

Sait Çetinođlu: Ermeni Tarihine Soykırımın İçinden Bakmak

Posted on 24/11/2020

“Yapmayı tasarladığımız şeyi anlamıyorsunuz. Ermeni adını yok etmek istiyoruz buralardan biz. Almanlar nasıl Almanya’da yalnız Almanların var olmasını istiyorlarsa, biz Türkler de yalnız ve yalnız Türklerin var olmasını istiyoruz ülkede.”[1]

Baron Bamascıyan’ın *Modern Ermeni Tarihi ve Ermeni Sürgünleri* adlı çalışması iki açıdan önem taşır. Birincisi Ermeni halkının tarihini ve Ermeni olgusunu son derece sade ve net olarak açıklaması, ikincisi 1915 yılında yani Soykırımın ateşi içinde yazılmasıdır.

Ermeni halkının en trajik tarihi döneminde yazılmasına karşın yazar Basmacıyan en küçük bir umutsuzluk emaresi taşımaz. Basmacıyan sadece Ermeni halkının ayakta kalma ve özgürlük mücadelesini okuyucuyla soluksuz paylaşma çabasındadır. Basmacıyan umut doludur, en küçük bir yılgınlık/umutsuzluk belirtisi bulunmaz, o sadece halkının hayatları, mal ve mülkleri ve onurları tehlike ve tehdit altında iken bu evrende her şeye rağmen tek başlarına verdikleri özgürlük mücadelesi sürecini sonsuz bir umutla resmeder.

Basmacıyan’da halkına sonsuz bir güven vardır.

Basmacıyan eserinde Ermenilerin tehdit altında olmalarını kağıt üstünde söylemelerine rağmen Batılı kapitalist/emperyalist büyük güçlerin eyleme geçmemelerinin ve seyirciliği altında bir diğer yükselen batılı bir büyük güç Alman kapitalizminin/emperyalizminin organizasyonunun Ermeni halkını Soykırım ile baş başa bıraktığının altını çizer. Ermenilerin durumu düzeltilmesi beklenirken aksine hiç iyileşmedi, zulümler günbegün arttılar duracakları yerde ve bu bedbaht halkın umudu sözle anlatılamaz derecede tükendi.

Zaten Ermeni Sorunu uluslararası planda ele alınmamış sadece geçiştirilmiştir. Ermenilere verildiği söylenen uluslararası destek(!) bir hiçtir. Ermeni Sorunu'nun uluslararasılaşmasını(!) bir Ermeni temsilcisi 1878 Berlin Antlaşması sonrası Beyrut'a döndüğünde şöyle ifade eder: "Berlin'de özgürlüğü gördüm. Ama bir kâğıt parçası, yiyemedik. Evlatlarım, [yani Ermeniler] hiç yabancı umuda bel bağlamayın." O devletler, "Ermenilere ve Ermeni sorununa yaklaşımlarında her zaman çıkarlarını önde tuttular. Gerek duyduklarında arka çıkıp sesini yükselttiler, değilse başlarını kuma gömüp laf olsun diye bir şey söylediler." Emperyal çıkarlar her şeyin önüne geçti.

Basmacıyan gerek Hamidi dönemde gerekse Jöntürk/İttihad döneminde Almanya'nın azmettirici örneklerle rolünü vurgularken, kullandığı argümanlarla Almanya'nın azmettirici rolünün ötesinde planlayıcı rolünü açığa çıkarır. Örneklediği argümanlar Alman menşeyli olması tesbitinin değerini bir kat daha arttırmaktadır. Üstelik Basmacıyan bu tesbitlerini bu günden değil, Soykırımın ateşi, tozu ve dumanı içinde yapmaktadır. "Katliamları durdurmak için gerekli hiçbir şey yapmadı Alman Hükümeti. Tüm kış boyunca İstanbul'da Alman etkisi ağır basıyordu ve Küçük Asya'nın önemli merkezlerinin hepsinde Alman Konsolosları görev başındaydılar. Dahası, Ermeni nüfusunun katli biçimi Türklerin akıl edemeyeceği bir yöntemdi. Yani planlayıcılar Almandı. 1895 ve 1896 yıllarında yeni Ermeni katliamları için emir verdi! Vuran Abdülhamit idi ama ona cesaret veren de Guillaume oldu. Guillaume'un hasta beyninde Alman yayılması fikri yeni yeşermişti ve bu yolda bir engel saydığı Ermenilerin yok edilmeleri gerekiyordu.

Hamidi dönemde katliamları cesaretlendiren Alman İmparator II. Guillaume'nin yeri Jöntürk döneminde değişmez. Dönem değişir ancak strateji değişmez. Üstelik 1909 Kilikya Katliamı bütün batılı büyük güçlerin gözleri önünde ve üstelik Ermenilere güvence verilerek silahsızlandırılması sonucu gerçekleştirilmiş ve 30.000 gibi büyük boyutlara ulaşmıştır. Kilikya Katliamını 1909'da tahtından indirdikleri Abdülhamit'ten daha zalim ve despot olan Jön Türkler Adana katliamlarını düzenlediler. İttihadçıların yerel güçleriyle başlatılan ve kurbanları korumak için gönderilen askeri güçle birlikte Kilikya'da katliamın

gerçekleştirilmesi bir anlamda 1915 Soykırımının bir provası olacaktır: Bugün dahi yani 2 Haziran 1915 tarihinde katliamcı Jön Türkler katliamlarını Almanya'dan destek ve cesaret olarak devam ettirmektedirler, iş başında aynı işe devam ediyorlar. Önceden planlanmış dehşet verici bu Ermeni kıyımı metodik olarak devam ediyor. Ermenilerin her taraftan toplanarak grup halinde Mezopotamya çöllerine sürüklenmesi kalemimin yazmayı reddettiği bir vahşete, insanlık dışı durumlara dönüşmüştür.

Her şeyden haberdar oldukları, raporlarıyla Soykırımı resmettikleri hatta fotoğrafladıklarını biliyoruz. 1916 yılında basılan Martin Niepage'ın raporunda her şey apaçıktır: Alman Büyükelçiliği İskenderun, Halep ve Musul konsolosluklarından Ermenilere yapılanlar hakkında çok sayıda rapor aldı. Her şeyden haberdardır büyükelçilik. Konsolos, sonradan gözlerimle görüp okuduğum bir resmi yazı ile raporunu İstanbul'a ulaştıracağını, onun için raporu genişleterek her şeyi yazmamı söyledi. Bunun üzerine bizim okulun karşısına kurulu o handa tanıdığı olduğum şeyleri aynen resmedecek biçimde yazdım. Benim raporu konsolos Hoffman bizzat kendisinin çektiği fotoğraflarla takviye etti. Fotoğraflarda aralarında halen canlı çocukların sürünüp durdukları ceset yığınları görülüyordu.

Herkes ne olduğunun farkındadır, kiminin müdahale etme gücü ya da isteği yoktur kiminin ise bu işte menfaati vardır: Sokaktaki kendisine bu alçak ve adi cinayetleri yapanların kimler oldukları, neden yapıldığı sorulduğunda: "Ta alım el aleman", yani bu Almanların verdiği akıldır diyor. Daha kültürlü Türkler, Alman halkı bu canavarlıkları kınasa bile Alman Hükümetinin müttetikleri olduklarını göz önünde bulundurarak Türklerin yaptığı bu insanlık dışı işlere müdahale etmediğini biliyorlar.

Ancak bu durum ittifadın, yerel işbirlikçilerin, uygulayıcıların ve Soykırımı kitlesel katılımın yanında suskun kalanların sorumluluğunu azaltmaz. İttihad'ın meclis-i Mebusan reisi, Hariciye nazırı ve Kemalist dönemde ölene kadar mebus olan Halil Menteşe'nin de altını çizdiği gibi 1915 Soykırımından nemalanmayan ve Soykırımı katılmayan yok gibidir. Katılmayanlar ve koruyucular ise bunu hayatıyla ödemişlerdir.

Dr. Nazım 1908 Eylülünde İzmir’de kendisiyle yapılan mülakatta olacağını net olarak söylemektedir.[2] Nazım’ın perspektifi günümüze uzandığını söylemeye gerek yok.

Mesuliyeti bizzat yüklendiğimiz ulusal birliği sağlamayı orada aşamalı olarak gerçekleştireceğiz. Konuşmamızın başından beri, komitecilerin sabit fikirlerini saklamak niyetinde değilim. Kastettiğimiz, her fedakarlığa katlanarak yurdumuzun elemanlarını tek bir ulus ve tek bir İslam dini fikrini benimsemeleri için çalışacağız, öyle ki çoğunluk veya azınlıklar, Rumlar, Türkler, Ermeniler ve Yahudiler söz konusu olmasın, “sizler ve bizler” diye bahsedilmesin, Hristiyanlık, Müslümanlık, Musevilik ilk planda olarak insanları gruplara ayırmamasın, fakat istisnasız hepimiz bağlı kalacağımız tek bir Müslüman ülke içinde birleşme idealini ön planda tutmalıyız.

Osmanlıların resmi dilinden başkasının olması söz konusu olamaz. Hayatımız pahasına çalışmalar yaptığımız genç devletimiz bu şartlar altında varlığını sürdürecektir. Aynı ruhu taşıyan, aynı dili konuşan ve tek bir vücut halinde olacak. Başımızdaki belaları başımıza başka bir bela sarmak için atmadık. Türkiye’yi hiçbir zaman ayrı filetik ve dilsel bölgelere ayrılmış görmeyi hayal bile etmediğimizi ve öyle bir duruma hiçbir zaman müsaade etmeyeceğimizi aklınıza iyice koymanız gerekiyor. Genç Türkler tek bir vücut halinde bugünden itibaren, isteklerine ters hareket edenlerin veya bu gibi düşüncelerini açığa vuranların karşısında olacaktır. Ortak bir vatanın selameti için, bu dilsel sınırlamaları, filetik ayrılıkları, en önemlisi şimdiye kadar haritalarda gösterilen ve alışıldığı gibi mahalleleri Müslüman, Rum, Ermeni, Yahudi diye bölerek yapılan ayrıcalıkları kökünden kazacağız ve her yönden başka her milliyeti ezeceğiz.

Sonucu dönemin emperyal gücü Büyük Britanya Malta’da belirler. Lozan’da Ermeni feryadı duyulmaz... Kulaklar sağır... Ancak gerçek inatçıdır denmiştir. Ermeni halkı 100 yılı aşkın gerçeğin peşinde koşmaya devam ediyor.

Gerçeğin yanında mıyız? Değil miyiz? Ermeni sorunu tam da buradadır!

NOT:

- 1 - Metindeki anlatımlara göre İttihadçı mebus sonrasında Kemalist dönem hariciye vekili Yusuf Kemal Tengirşek'in kardeşi Sevkiyat Müdürü Abdullah Nuri olmalı
- 2 - Mihail Rhodas, Almanya Rumları Nasıl Mahvetti (yakında Belge uluslar arası Yayıncılık tarafından yayınlanacaktır)